

NOVE NAJDBE

PETER PETRU — VINKO SRIBAR

V novejšem času je v ljubljanski Narodni muzej prišlo več slučajnih najdb. Gradivo izhaja pretežno iz grobov. V nekaterih primerih nimamo točnih podatkov. Pogost je ta primer tam, kjer je strokovnjak prišel prepozno. Kolikor je bilo dano več oprijemljivih točk, smo skušali grobne celote časovno opredeliti:

Valična vas. Ob izhodu iz Valične vasi, na levi strani poti, ki vodi proti cerkvi sv. Martina, je Anton Sadar našel na svoji njeni nekaj predzgodovinskih predmetov.

Odkritih je bilo dvojice bronastih zapestnic (T.I, sl.2 in 3), s presegajočima koncema. Zapestnici sta okrašeni z vozli, ki si enakomerno slede po vsej zapestnici. Povprečna debelina zapestnic je od 11 do 14 mm. Premer ene zapestnice je 1,6 in druge 11,5 mm (T.I, sl.2). Bronasta zapestnica s presegajočima koncema je okrašena s tremi vozli (T.I, sl.4). Presek te zapestnice je okrogel in znaša pri največji debelini 9 mm, premer ima 7,7 cm.

Ročaj situle (T.I, sl.1) okroglega preseka. Konci so usločeni nazaj in skovani v obliki račje glave. Premer ročaja je 19,8 cm.

Črnomelj. V kompleksu Puhkovega vrta¹ so pri delih za novi stadion črnomeljske gimnazije zadeli na certoško fibulo. Sponka je sestavljena iz dveh delov, loka in igle, ki sta bila nato zakovičena v skupnem gumbu. Lok je masiven in ima rombičen presek. Iz peresovine, ki je trikrat uvita, izhaja igla okroglega preseka.

Verd pri Vrhniki. Na parceli kat. št.23 na Verdu so pri kopanju temeljev za hišo v globini 1 m našli v črnem humusu žgan grob. Vseboval je naslednje predmete:

1. Železen nož (T.I, sl.6), ki je zelo dobro ohranjen. Koščena obloga ročaja je ohranjena samo na eni strani. vzdolž hrbta rezila je na obeh straneh kanelura. Po površini so vidni sledovi damasciranja. Dolžina noža je 30,1 cm, širina 3 cm.
2. Železen nož, ki je močno razjeden od rje. Dolžina 11,8 cm.
3. Dobro ohranjen bronast obroček okroglega preseka, ki ima v premeru 3,7 cm, širina obročka je 6 mm, debelina 3 mm.

¹ Stare, Arheološki vestnik III/2, 1952, Tab. VI, 1.

4. Močno patiniran bronast novcec premera 2,8 cm, debelina 0,25 cm.
5. Bronast novce, uničen od patine. Premer 2,4 cm, deb. 0,3 cm.
6. Posoda kroglaste oblike s prstenasto nogo, od koder prehaja v blagem loku k največji periferiji, kjer je okrašena z dvojno kaneluro.

Malo Globoko, v občini Zagradec pri Žužemberku. Ignacij Sadar, Malo Globoko št. 7 je na svoji njivi v bližini potoka Globokinja odkopal žgani grob, ki je bil narejen v obliki skrinje. Sestavljalo ga je več apnenčastih plošč. Vseboval pa je le troje lončenih posod:

1. Oljenko znamke FESTI (T. II, sl. 2), ki ima na gornji strani dvojne odprtine. Ob robu je troje ušesc, predrtih s tenkim predmetom. Višina oljenke je 3,8 in širina 7 cm, dolžina pa 10,5 cm.
2. Urno (T. II, sl. 1) iz dobro prečiščene sivočrne gline, pomešane z drobnim kremenčevim peskom. Ustje ima zavihano navzven in profilirano. Na vratu je dvojne reber. Prehod v rame je oster. Od največje periferije prehaja posoda v kanelirano dno. Višina posode je 24,8 cm, največja širina 24,4 cm, premer ustja je 13,4 cm, premer dna 9,4 cm.
3. Majhno posodo (T. III) z navzgor pomaknjeno največjo periferijo, od koder pada stena proti dnu (T. III, sl. 1). Višina je 10,2 cm, največja periferija 9,1 cm, premer ustja 7,4 cm, premer dna 4,4 cm.

Podklanec pri Vinici. Ob oranju na svoji njivi je leta 1930 Ivan Čemas, doma iz Podklanca št. 12, odkril grob, pokrit s ploščo. V žari sta bili dve fibuli in en prstan. Od vsega gradiva je ohranjena še samo fibula, predstavljena na T. IV, sl. 3. Spada v tip sidrastih fibul. Ima samostrelno peresovino, nad katero je 0,6 cm široka pločevina, okrašena na koncih s stožcema. Nad ploščato nogo se lok končuje v treh, drug vrh drugega nanizanih gumbih.

Vir pri Stični. Na svojem vrtu, ob virskem klancu, je Jože Perme kopal jame za sadike in zadel na balzamarij in drobno posodo. Balzamarij (T. IV, sl. 5) je iz svetlo-zelenega stekla in ima dolg vrat, ki je na koncu nekoliko odbit. Viš. 10,7 cm, premer dna je 2,1 cm.

Manjša skodelica (T. IV, sl. 4), prevlečena s svetlorjavo glazuro. Posoda ima bikonično obliko. Ustje je zavihano navzven in profilirano. Viš. 4,2 cm, šir. ustja 7,2 cm, širina dna 3 cm.

Razdrto pri Šmarju. Pri razširjanju državne ceste Ljubljana—Novo mesto so podrli hišo s številko 13, ki je stala nasproti še sedaj stoječim hišam št. 12 in 14. Pod temelji so odkopali troje skeletov, ki so bili orientirani v smeri vzhod—zahod. Pridatkov je bilo malo:

1. Pasna spona (T. IV, sl. 1), sestavljena iz prepognjene pločevine s ploščatim jezičkom in ovalno spono. Okov je okrašen s koncentričnimi krogi, ki so v sredi predrti. Usnjen pas je bil pritrjen z zakovicami na zadnjem koncu spon. Šir. 3,6 cm, dolžina 3,9 cm.
2. Dvojno ovalen okov (T. IV, sl. 2), od katerega je ohranjeno nekaj več kot polovica. Med obema ovalnima deloma je pločevina srčasto predrta. Ovalna plošča se končuje v trikrat profilirani jagodi. Ob robu je okov okrašen s cik-cak črto, ki je tudi v notranjosti in tvori križ. Dolž. 5,8 cm, šir. 2,9 cm.

Gradivo predzgodovinskega najdišča v Valični vasi sodi, sklepajoč po ročaju situle, v cvetoče obdobje našega halstata. Ušesca imajo podobo račke, ki je glasnik tega časa. Najdemo jo tako na pasnih sponah, kakor tudi na drugih kovinskih izdelkih.²

Enake zapestnice je objavil Stare³ iz bližnjega Novega mesta. Dobimo pa jih tudi na Rovišču in v Mokronogu.⁴ Sorodni primerki so znani iz vsega halstatskega območja, tako iz Linza na Donavi⁵ in Sanskega mosta.⁶

Certoška fibula je mlajša varianta te sponke, kajti peresovina in lok sta posebej izdelana in šele nato zakovičena. S tem tvori ta fibula tipološko predhodno stopnjo k fibulam s samostrelno peresovino. Tehnična novost, da se peresovina izdeluje ločeno od loka, je dopuščala masovno izdelovanje te vrste fibul.⁷

Žgani grob iz Malega Globokega je mogoče časovno dokaj točno utrditi. Oljenke znamke FESTI so zelo redke in pripadajo prvi polovici II. stoletja naše ere.⁸

Urna (Tab. II, sl. 1) ima svoje bližnje analogije v Drnovem⁹ in v Stenjevcu. V zadnjem najdišču je gradivo iz prve polovice II. stoletja.¹⁰

Za lonček, pokazan na T. III, tudi ustreza ta datacija, saj stavlja Schörgendorfer¹¹ ta tip lončka v drugo polovico II. stoletja.

Sidraste fibule so zelo redke.¹² Do sedaj so najdene samo na področju južno od Drave. Pripadajo I. in II. stoletju n. e.¹³

Najdbo z Verda bi lahko postavili tudi v isti čas, dasi ni pravih analogij. Grob je žgan in kakor vemo, prevladuje ta način pogrebnega rituala v zgodnjih stoletjih.

Kasnejšemu času bi pripadal grob z Vira pri Stični. Oporo za tako časovno opredelitev črpamo iz bogatih analogij iz Mogorjela, kjer so take posode datirane v IV. stoletje.¹⁴

Poznemu obdobju pripisuje V. Stare¹⁵ grob iz Ravnega brda, ki ima analogni pasno spono, kot je naša.

² W. Schmid, Carniola 1908, Bericht des Landesmuseum Rudolfinum 1907.

³ Izkopavanja v Kandiji pri Novem mestu, Arheološka poročila, 1950, sl. 8.

⁴ L. c.

⁵ Mitt. d. Zentralkommision, 1904, str. 451, fig. 112.

⁶ WMBH, 6, 1889, 84 sq. — M. Karpe, Carinthia I, 141, 1955 Abt. 1, str. 613, je stavil take zapestnice v končno halštatsko dobo.

⁷ Stare, Prazgodovinske Vače, 1954, 74.

⁸ Iványi Dora, Die Pannonischen Lampen, 1955, 17.

⁹ Inv. št. Narodnega muzeja v Ljubljani 776.

¹⁰ Hoffiller, Vjesnik hrv. arh. društva NS VII, št. 66, 14.

¹¹ Schörgendorfer, Römerzeitliche Keramik der Ostalpenländer, št. 307, Textbd. str. 34; glej pod št. 211.

¹² Kovrig, Kaiserzeitliche Fibeln aus Pannonien, str. 119 in 120.

¹³ L. c.

¹⁴ I. Čremošnik, Glasnik zemaljskog muzeja u Sarajevu 1952, str. 241—271.

¹⁵ V. Stare, Poznoantično grobišče na Ravnem brdu, Arheološki vestnik III/1, Ljubljana, 1952, str. 137 sq.

ZUSAMMENFASSUNG

Neue Funde

Im Laufe der letzten fünf Jahre erhielt das Nationalmuseum in Ljubljana aus dem Gebiet von Dolenjsko (Unterkrain) mehrere Zufallsfunde und zwar:

Aus Valična vas bei Žužemberk zwei bronzene Armbänder und einen Situlahenkel. Die Funde gehören in die Hallstatt-Blütezeit.

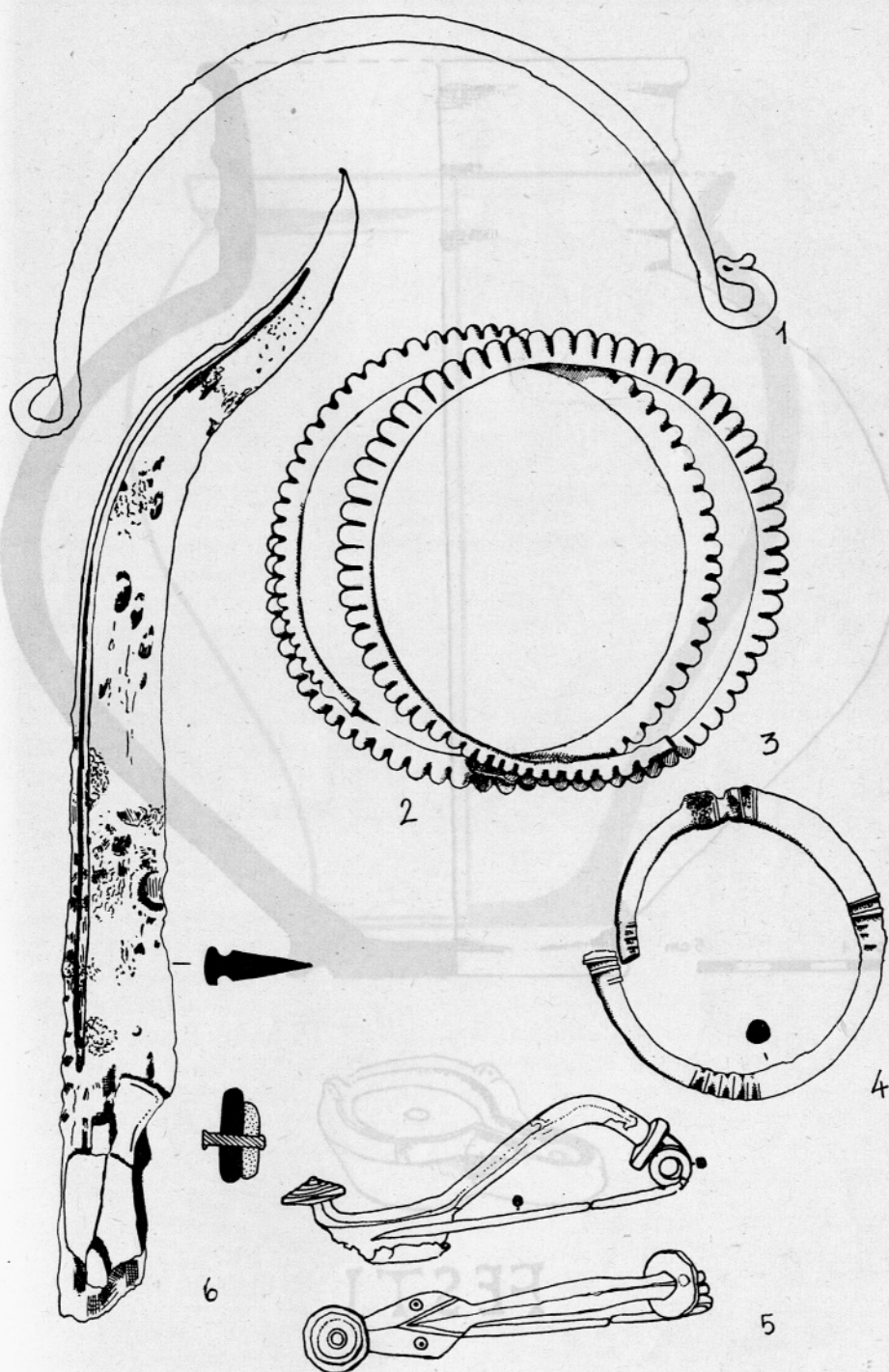
In dem der Archäologie wohlbekannten Garten von Puhek in Črnomelj wurde eine Certosafibel gefunden, die in die Übergangszeit zu den Armbrustfibeln gehört. Anlässlich des Grabens von Fundamenten in Verd bei Vrhnika wurde ein römisches Urnengrab mit mehreren Totengaben entdeckt. Ein gekrümmtes Eisenmesser ist besonders auffallend. Wegen Mangels an charakteristischen Gegenständen kann das Grab chronologisch nicht bestimmt werden.

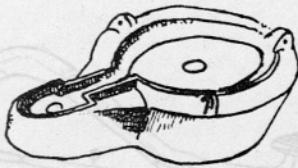
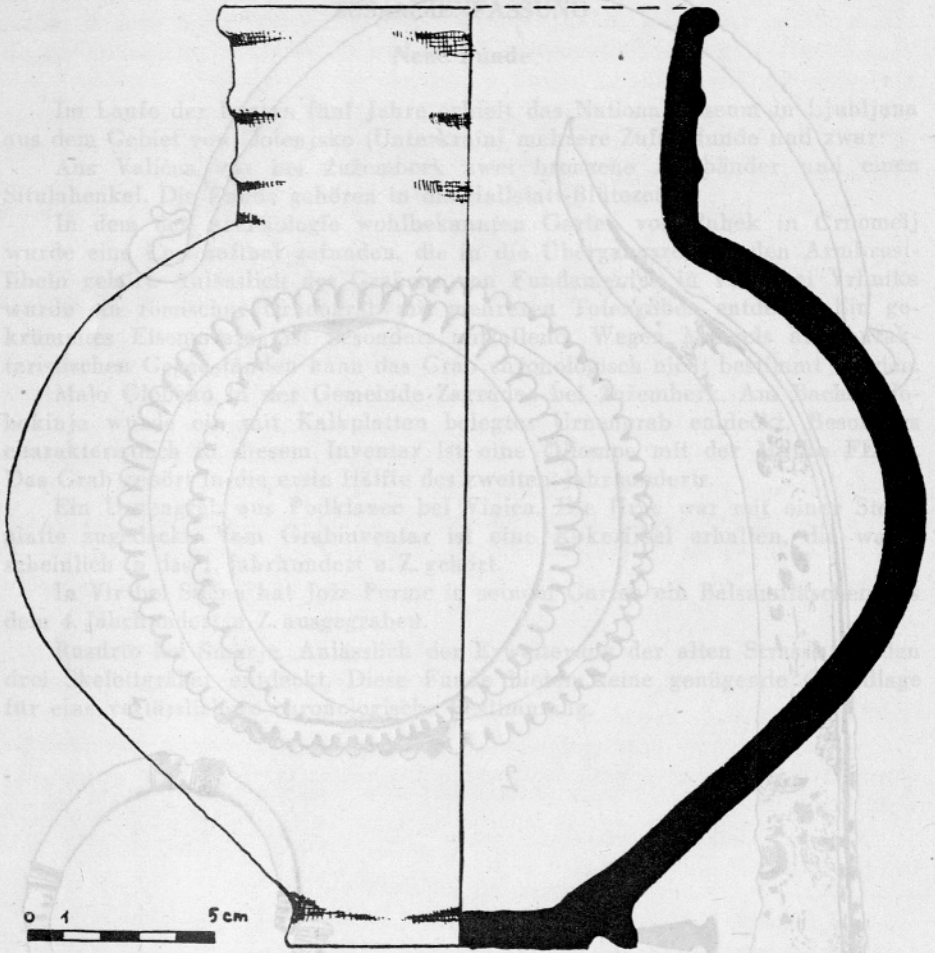
Malo Globoko in der Gemeinde Zagradec bei Žužemberk. Am Bache Globokinja wurde ein mit Kalkplatten belegtes Urnengrab entdeckt. Besonders charakteristisch in diesem Inventar ist eine Öllampe mit der Marke FESTI. Das Grab gehört in die erste Hälfte des zweiten Jahrhunderts.

Ein Urnengrab aus Podklanec bei Vinica. Die Urne war mit einer Steinplatte zugedeckt. Vom Grabinventar ist eine Ankerfibel erhalten, die wahrscheinlich in das 1. Jahrhundert u. Z. gehört.

In Vir bei Stična hat Jože Perme in seinem Garten ein Balsamfläschen aus dem 4. Jahrhundert u. Z. ausgegraben.

Razdrto bei Šmarje. Anlässlich der Erweiterung der alten Strasse wurden drei Skelettgräber entdeckt. Diese Funde bieten keine genügende Grundlage für eine verlässlichere chronologische Bestimmung.

FESTI

